

❧ ۵۰. MEKTUP ❧

۵- ﴿الْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ إِلَى الْمِيرِ شَمْسِ الدِّينِ عَلَى الْخَلْخَالِيِّ فِي بَيَانِ أَنَّ
لِصِفَاتِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ اِغْتِبَارَيْنِ الْأَوَّلُ حُصُولُهَا فِي أَنْفُسِهَا وَالثَّانِي قِيَامُهَا بِذَاتِ
الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَكِلَا اِغْتِبَارَيْنِ مُتَمَيِّزَانِ فِي الْخَارِجِ﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى (أَيْهَا الْمَخْدُومُ) إِنَّ لِصِفَاتِ الْوَاجِبِ الَّتِي هِيَ
مَوْجُودَةٌ وَقَائِمَةٌ بِذَاتِهِ تَعَالَى اِغْتِبَارَيْنِ اِغْتِبَارُ الْأَوَّلُ ثُبُوتُهَا فِي حَدِّ ذَاتِهَا وَالاِغْتِبَارُ الثَّانِي قِيَامُهَا
بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَتَقَدُّسُ وَلَهَا بِالْاِغْتِبَارِ الْأَوَّلِ مُنَاسِبَةٌ بِالْعَالَمِ وَبِهِ صَارَتْ مَبَادِي التَّحْيِيَاتِ
وَبِالْاِغْتِبَارِ الثَّانِي مُسْتَعْنِيَةٌ عَنِ الْعَالَمِ لَيْسَ لَهَا تَوَجُّهُ إِلَى الْعَالَمِ وَمَا فِيهِ أَصْلًا وَأَيْضًا أَنَّهَا بِالْاِغْتِبَارِ
الْأَوَّلِ تُرَى فِي النَّظَرِ الْكُثْفِيُّ مُنْفَكَّةٌ عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَثُبِتَ الذَّاتِ وَرَأَاهَا
وَبِالْاِغْتِبَارِ الثَّانِي لَيْسَتْ كَذَلِكَ بَلْ لَا يُتَصَوَّرُ الْاِنْفِكَافُ وَأَيْضًا أَنَّهَا بِالْاِغْتِبَارِ الْأَوَّلِ حُجُبٌ لِلذَّاتِ
وَبِالْاِغْتِبَارِ الثَّانِي اِلْحِتْجَابٌ مُرْتَفِعٌ كَالْبَيَاضِ الْقَائِمِ بِالثُّوبِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بِحِجَابٍ لِلثُّوبِ غَايَةً مَا فِي
الْبَابِ أَنَّ الْبَيَاضَ بِكِلَا اِغْتِبَارَيْنِ أَعْنَى حُصُولُهُ فِي نَفْسِهِ وَقِيَامُهُ بِالثُّوبِ لَيْسَ بِحِجَابٍ لِذَاتِ
الثُّوبِ فَإِنَّهُ وَإِنْ كَانَ الْمَحْسُوسُ هُوَ ذَلِكَ الْبَيَاضُ وَلَكِنَّ الْحَيَاطَةَ مُرْتَفَعَةً بِخِلَافِ صِفَاتِ
الْوَاجِبِ تَعَالَى وَتَقَدُّسَ فَإِنَّهَا بِالْاِغْتِبَارِ الْأَوَّلِ حَاجِبَةٌ وَبِالْاِغْتِبَارِ الثَّانِي غَيْرُ حَاجِبَةٍ وَإِيَّاكَ وَتَحْيِلَ
فَرْقٍ مَا بَيْنَ اِغْتِبَارَيْنِ شَيْئًا يَسِيرًا فَإِنَّ هَذَا الْفَقِيرَ مَعَ وُجُودِ جَذْبٍ قَوِيٍّ وَسُرْعَةِ سَيْرٍ قَطَعَ مَا
بَيْنَ هَذَيْنِ اِغْتِبَارَيْنِ قَرِيبًا مِنْ خَمْسِ عَشْرَةِ سَنَةً وَلَمْ يَهْتِدِ الْعُلَمَاءُ الْمُتَقَدِّمُونَ إِلَى فَرْقٍ مَا بَيْنَ هَذَيْنِ
اِغْتِبَارَيْنِ وَقَالُوا إِنَّ حُصُولَ الْعَرَضِ فِي نَفْسِهِ هُوَ عَيْنُ حُصُولِهِ الْقِيَامِيِّ فِي الْحَوَاحِشِ وَبَعْضُ
الْعُلَمَاءِ الْمُتَأَخِّرِينَ تَبَنَّى عَلَى هَذَا الْفَرْقِ وَحَقَّقَ أَنَّ حُصُولَهُ فِي نَفْسِهِ غَيْرُ حُصُولِهِ الْقِيَامِيِّ لِأَنَّ
الْعَرَضَ يُقَالُ فِي حَقِّهِ أَنَّهُ وَجِدَ فَقَامَ فَالْوُجُودُ غَيْرُ الْقِيَامِ وَتَحْقِيقُ ذَلِكَ الْبَعْضُ فِي الْعَرَضِ كَانَ
مُرْتَقًى الْعُرُوجِ لِي وَوَسِيلَةً لِعَرَفَةِ مُحْتَاجٍ إِلَيْهَا وَقَدْ أَمَدَّ فِي هَذَا السَّيْرِ وَالسُّلُوكِ كَثِيرٌ مِنْ
التَّحْقِيقَاتِ الْكَلَامِيَّةِ وَالتَّحْقِيقَاتِ الْفَلَسَفِيَّةِ وَصَارَتْ وَاسِطَةً لِلْمَعَارِفِ الْإِلَهِيَّةِ حَلَّ سُلْطَانِهِ وَالسَّلَامُ
عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالتَّرَمُّ مَتَابَعَةُ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ مِنَ الصَّلَوَاتِ أَتَمُّهَا وَمِنْ
التَّسْلِيمَاتِ أَكْمَلُهَا

❧ TÜRKÇE ANLAMI ❧

Bu mektup Mir Şemsettin Ali el-Halhâlî'ye yazılmıştır. İmam-ı Rabbânî bu mektupta, ilahî sıfatların, biri kendi başlarına varlığı, diğeri Hak Sübhanehü'nün zatıyla kaim olmaları bakımın-

dan iki itibarının olduğunu ve bu itibarların hariçte birbirlerinden farklılık arz ettiğini beyan eder.

Allah'a hamd, peygamberlerine salat-u selam olsun.

Aziz dostum ! Allah'ın zatıyla kaim ve mevcut olan ilahî sıfatların iki yönü bulunmaktadır. Birincisi, kendi kendilerine var olmaları, diğeri Allah Teâla'nın zatıyla kaim olmalarıdır. Bu sıfatlar birinci yönleri itibariyle bu alemle münasebet içinde olmuş ve mahlukatın mebd-i taayyünlerini teşkil etmişlerdir. Sıfatlar ikinci yönleri itibariyle aleme muhtaç olmayıp bu yönleriyle aleme ve alemde bulunan şeylere karşı son derece ilgisizdirlere. Bundan başka sıfatlar birinci yönleri itibariyle keşfi bakışta Allah'ın zatından ayrı görünmekte ve bu yönleriyle zat onların ötesinde bulunmaktadır. Sıfatlar ikinci yönleri itibariyle farklılık arz etmekte ve bu bakımdan Allah'ın zatından ayrı düşünülememektedir. Ayrıca sıfatların zatı perdelemeleri sadece birinci yönleri itibariyledir. Nitekim kumaşın beyazlığının kumaşı perdelemediği gibi sıfatlar da ikinci yönleri itibariyle zatı perdelememektedirler.

Sonuç olarak diyebiliriz ki kumaşın beyazlığının, biri kendi kendine varlığı diğeri kumaşa kaim olması bakımından iki yönü vardır. Beyazlık her iki yönü açısından da kumaşı perdelememektedir. Her ne kadar ilk bakışta göze görünen beyazlık ise de burada yine de kumaş perdelenmiş değildir. Fakat ilahî sıfatlar böyle değildir. Bunlar birinci itibarla zatı perdelemekte, ikinci itibarla zatı perdelememektedir. Sen sakın bu iki itibar arasındaki farkı az görmeyesin. Bu fakir güçlü cezbisine ve süratli seyr u süluküne rağmen bu iki itibar arasındaki mesafeyi yaklaşık on beş senede kat edebilmiştir.

Erken dönem alimleri bu iki itibar arasındaki farkı görememiş ve arazların kendi başlarına olan varlığıyla cevher üzerindeki varlığını aynı şey kabul etmişlerdir. Fakat geç dönem alimlerinden bazıları bu farkı kavramış ve arazların kendi başlarına varlığıyla cevher üzerindeki varlığının farklı şeyler olduğunu söylemiştir. Zira araz hakkında " O var oldu, peşinden kaim oldu" denmektedir. Şu halde varolmaları kaim olmalarından ayrı bir şeydir. Geç dönem alimleri arasından sözünü ettiğim bu alimlerin görüşü benim için yükselme vesilesi olmuş ve ihtiyaç duyduğum marifetlere ulaşmama sebep teşkil etmiştir. Benim seyr u süluküme bunun gibi bir çok kelamî ve felsefî tedkik katkı sağlamış ve ilahî marifetlerle aramda köprü vazifesi görmüştür.

Selam hidayete tabi olan ve sevgili Peygamberimiz'in yoluna uyanlara olsun. Ona, onun ailesine ve arkadaşlarına en büyük salat ve selam olsun...

KELİME ANLAMI

5. إِلَى الْمِيرِ شَمْسِ الدِّينِ عَلِيٍّ (Kime gönderilmiştir?) Beşinci mektup (المَكْتُوبُ الْخَامِسُ)

[illegible]

